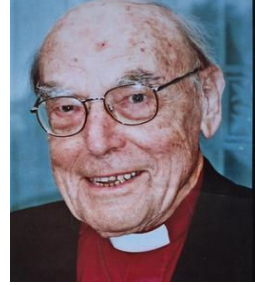

Albert Kenneth CRAGG (8 Mart 1913-13 Kasım 2012)

Dinler arası diyalog faaliyetlerinin önde gelen ismi, Anglikan piskoposu ve oryantalist Kenneth Cragg, 99 yaşında Surrey, İngiltere’de öldü. Cragg, ilk kitabı *The Call of the Minaret*’ten (Oxford 1956) itibaren Müslüman-Hıristiyan diyalogu ile hususî olarak ilgilendi ve II. Vatikan Konsili’nden (1962-1965) önce Dünya Kilisler Konseyi tarafından hazırlanan diyalogla ilgili raporun şekillenmesinde rol oynadı. Onun Anglikan Kilisesi’nin yakın dönemde İslâm’a yaklaşımında oynadığı belirleyici rol, Fransız Katolik oryantalist Louis Massignon’un (1883-1962) Katolik-Müslüman ilişkilerindeki etkisi ile karşılaştırılmış ve “Anglikan mezhebinin Louis Massignon’u” veya “Anglo-sakson dünyanın Massignon’u” gibi ifadelerle nitelenmiştir.

Cragg, 8 Mart 1913’te Blackpool, İngiltere’de dindar bir ailenin oğlu olarak dünyaya geldi. İlk ve orta öğretimini doğduğu şehirde tamamladıktan sonra Oxford Üniversitesi’nde Jesus College’a girdi ve burada modern tarih okudu. İki yıl Bristol’daki Trinity College’da eğitim aldıktan sonra 1936’da Kilise’ye intisap eden Cragg emekliliğine kadar İngiltere (1936-1939), Lübnan (1939-1947), Kudüs, Ürdün ve Mısır’da Anglikan kilisesinin çeşitli kademelerinde görev yaptı.¹ 1942-1947 yılları arasında Beyrut Amerikan Üniversitesi’nde felsefe dersleri vermesinin ardından, 1947’de eşi ile birlikte İngiltere’ye dönerek doktora çalışmalarına başladı. *Islam in the Twentieth Century: The Relevance of Christian Theology and the Relationship of Christian Missions to Its Problems*

¹ Kendisi kırk yıllık görevi sırasında İslâm dünyasına üç yüzü aşkın seyahat gerçekleştirdiğini ifade etmiştir.

(1950) ismini taşıyan hacimli doktora tezini Oxford Üniversite'sinde aralarında ünlü oryantalist H. A. R. Gibb'in (1895-1971) de bulunduğu komite önünde savunmuştur.

Doktorasını tamamlamasının ardından Amerika'ya giderek 1951'den itibaren beş yıl süreyle Hartford Seminary'de Arapça ve İslâm sahasında ders vermiş, ayrıca Hartford Seminary'nin hâlen yayın hayatına devam eden ünlü dergisi *The Muslim World*'ün editörlüğünü üstlenmiştir (1952-1960). 1956-1959 yılları arasında Orta Doğu'da misyonerlik faaliyetlerini sürdürmüş, bu dönemde Kudüs'te İslâm hakkında dersler vermiştir. 1959'da Canterbury'deki Anglikan cemaatine ait St. Augustine's College'de göreve başlayan Cragg, 1961'den kurumun kapandığı tarih 1967'ye kadar rektörlük vazifesini yürütmüştür. Bunların dışında Ibadan University (Nigeria), SOAS, Cambridge ve Sussex üniversitelerinde de görev almış, kendisinden önce William Muir (1819-1905), James Robson (1890-1981), Montgomery Watt (1909-2006) gibi birçok İngiliz oryantalistte de görüldüğü üzere ilahiyatçı ve oryantalist kimliklerini birlikte taşıyan bir isim olmuştur. 1978'de Sussex Üniversitesi'ndeki okutmanlık görevinden emekliliğe ayrılan Cragg, Oxford'a yerleşerek ölümüne kadar telif faaliyetlerine devam etmiştir. Anglikan Kilisesi'nin İslâm'a yaklaşımında etkili bir isim olan Cragg, bilhassa içerdiği cami nedeniyle tartışmalara neden olan Oxford Üniversitesi İslâm Araştırmaları Merkezi'nin 1985'teki kuruluşunda müspet rol oynamıştır.

Cragg'in ilk kitabı *The Call of the Minaret* Batı'da bilhassa Protestan Hıristiyanlar arasında İslâm'a yönelik, anlamaya dayalı yeni bir yaklaşımın öncüsü şeklinde nitelenmiştir. Bu kitabında onun, Batı'da hadisle ilgili akademik çalışmaların başlangıcından itibaren sıkça dile getirilen hadislerin sıhhatinin tespitinde metinlerin içeriğinin ihmal edildiği görüşünü tekrar ettiği görülmektedir. Batı'da şarkiyat çalışmalarında tekrar edilen ve Cragg'in tevarüs ettiği bir diğer görüş ise Hz. Peygamber'in (s.a.v.) tebliğinin Mekke ve Medine'deki farklı özelliklerine binaen Medine'de manevî taraftan ziyade güç ve iktidar isteğinin ağır bastığı şeklindeki iddiadır. Cragg'in İslâm'la ilgili yazıları daha ziyade karşılaştırmalı din araştırmaları kapsamına dâhil edilebilir. Onun asıl vurgusu Kur'an, âyetlerin nâzil oldukları dönemle irtibatı, Kur'an'ın Müslümanların moderniteye uyumunu sağlayacak veya Hıristiyanlıkla ortak bir mesaj ihtiva ettiğini vurgulayacak şekilde yorumlanmasının gerekliliği üzerinedir.

Cragg'in akademik çalışmaları ile kendisine referansta bulunulan oryantalist kimliğinden ziyade misyonerlik ve diyalog açısından önemli din adamı kimliği ile ön plâna çıktığı görülmektedir. Muhtemelen dinler arası diyalog taraftarı bir ilâhiyatçı ve oryantalist olmasının etkisiyle çalışmalarında genellikle

² İngiliz oryantalist ifadesiyle İngiliz oryantalistlerin yanı sıra İskoç ve İrlanda asıllılar da dâhil olmak üzere İngilizce yazan ve eğitimini de bu gelenek içerisinde almış kişiler kastedilmiştir.

ılımlı bir dil ve üslûp kullanan Cragg'ın muhtemelen yine aynı nedenle Hıristiyan ve İslâm teolojisini birbirine yakınlaştırma çabası içine girdiği de görülmektedir. Meselâ o iki dinin inananları açısından İslâm'da Hz. Peygamber'in (s.a.v.) konumu ile Hıristiyanlıkta Hz. İsa'nın (a.s.) konumu arasında paralellik olduğunu iddia etmektedir. Yine Nisâ sûresinin 157-8. âyetlerinin aslında Hz. İsa'nın (a.s.) çarmıha gerildiğini reddetmediğini iddia ederek, müfessirlerin kelâmî görüşlerinin etkisiyle söz konusu âyetleri okumaları nedeniyle âyetin asıl mânasını göremedikleri şeklindeki değerlendirmesi de işaret edilen çabasının bir neticesi şeklinde yorumlanabilir. Cragg, Müslümanlar tarafından yanlış anlaşıldığını iddia ederek Kur'an'ı, iki dini uyumlu hâle getirecek şekilde tekrar yorumlama çabalarında hadislere de değinmektedir. Ona göre Kur'an, müfessirlerin görüşlerinden ve güvenilir olmayan hadislerden bağımsız olarak yeniden yorumlanmaya ihtiyaç duymaktadır. Onun en fazla Hz. Peygamber'in (s.a.v.) peygamberliğini ve vahyi, Hıristiyan teolojisini esas alarak açıklamaya çalışırken zorlandığı ve ifadelerinin karmaşık bir hâl aldığı görülmektedir. Söz konusu cihetten ve Hz. Peygamber'e yaklaşımı açısından durumu, bir diğer İngiliz oryantalist Watt'ınkine benzetilebilir.

Cragg'ın önemli bir özelliği şüphesiz İslâm dünyasında uzun süre görev yapması ve bu nedenle son dönem Müslüman araştırmacılar ve eserleri hakkında çoğu zaman ilk elden bilgi sahibi olma imkânını elde etmesidir. Modern dönemde İslâm dünyasının içinde bulunduğu durum, ön plâna çıkan kişiler hakkındaki gözlemleri ve edindiği bilgileri *Counsels in Contemporary Islam* (Edinburg 1965) adlı çalışmasında görmek mümkündür. Eserlerinde son dönem Müslüman yazarların eserlerine yaptığı atıfların yanı sıra Mısırlı yazar Ahmed Emin'in (1886-1954) ölümün ardından hayatı ve görüşleri hakkında *Middle East Journal*'da yayımlanan makalesi de (IX/1 [1955], s. 28-40) de bu aşinalığa işaret etmektedir.

Netice itibarıyla Cragg'ın, genel olarak din ve vahiy gibi kavramlarla problemleri olan veya bunları tamamen insan merkezli perspektiften açıklamaya çalışan seküler oryantalistlerden ayrıldığı fakat her dindar Hıristiyan -onun durumunda ayrıca bir ilâhiyatçı ve misyoner- araştırmacının İslâm'la Hıristiyanlık arasında paralellikler kurarak ortak bir zemin inşa etme çabasına girdiğinde düştüğü hataları tekrarlayan bir isim olarak ön plâna çıktığı söylenebilir.

Çok sayıda kitap ve makalesi bulunan Kenneth Cragg'ın eserlerinden bazıları şunlardır: *The Call of the Minaret* (New York: Oxford University Press, 1956), *Sandals at the Mosque: Christian Presence Amid Islam* (New York: Oxford University Press, 1959), *The Dome and the Rock: Jerusalem Studies in Islam* (London: S.P.C.K., 1964), *Counsels in Contemporary Islam* (Edinburgh: Edinburgh University Press, 1965), *The Privilege of Man: A Theme in Judaism, Islam and Christianity* (London: Athlone P., 1968), *Alive to God: Muslim and Christian Prayer* (London: Oxford University Press, 1970), *The Event of the Qur'an: Islam in its Scripture* (London: Allen & Unwin; 1971), *The Mind of the*

Qur'an (London: Allen & Unwin, 1973), *Muhammad and the Christian: A Question of Response*. London; Darton, Longman, and Todd, 1984), *Jesus and the Muslim: An Exploration* (Boston: G. Allen & Unwin, 1985), *Muhammad in the Qur'an: The Task and the Text* (London: Melisende, 2001), *A Certain Sympathy of Scriptures: Biblical and Quranic* (Brighton: Sussex Academic Press, 2004). Makalelerinden bir kısmı ise şöyledir: "Then and Now in Egypt: The Reflections of Ahmad Amin, 1886-1954" (IX/1 [1955], s. 28-40), "How Not Islam?" (*Religious Studies*, XIII/4 [1977], s. 387-94), "The Historical Geography of the Qur'an: A Study in Asbāb al-nuzūl" (*Journal of Qur'anic Studies*, I/1 (1999), s. 81-92), "A Strange Half-Absence: Reflections on a Faithful Presence" (*Islam and Christian-Muslim Relations*, XV/3 [2004] s. 317-29),³

Fatma KIZIL

Yalova Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi, YALOVA

³ Kenneth Cragg, *The Call of the Minaret*, New York: Oxford University Press, 1956; Mohsen Abdel-Aty Haredy Khalifa, *•adīth Matn Criticism: A Reconsideration of Orientalists' and Some Muslim Scholar's Views*, (yüksek lisans tezi, Leiden University), Leiden, 2001, s. 14; Gabriel Said Reynolds, "The Muslim Jesus: Dead or Alive", *Bulletin of SOAS*, LXXII/2 (2009), 237-258; Murad Wilfried Hofmann, "The Weight in the Word - Prophethood: Biblical and Quranic", *Journal of Qur'anic Studies*, II/ 2 (2000), pp. 92-99; Christopher Lamb, *The Call to Retrieval: Kenneth Cragg's Christian Vocation to Islam*, (doktora tezi, Birmingham University), Birmingham, 1987; Richard Sudworth, "Hospitality and Embassy: The Persistent Influence of Kenneth Cragg on Anglican Theologies of Interfaith Relations", *Anglican Theological Review*, XCVI/1, 2004, s. 73-89; James A. Tebbe, "Kenneth Cragg in Perspective: A Comparison with Temple Gairdner and Wilfred Cantwell Smith", *International Bulletin of Missionary Research*, January 2002, s. 16-21.